

A sertéshústermelés globális és nemzetgazdasági jelentősége

Balogh Péter

Debreceni Egyetem Gazdaságtudományi Kar,
Ágazati Gazdaságtan és Módszertani Intézet, Debrecen
balogh.peter@econ.unideb.hu

ÖSSZEFOGLALÁS

A sertéshústermelés jelentős változásokon ment át az elmúlt évtizedben. A környezetvédelmi és állatjóléti előírások hatására jelentősen visszaesett az állománylétszám, emellett a húsfogyasztási szokások megváltozása is negatív hatását fejtette ki. A magyar sertéságazat jelenleg nehéz helyzetben van. A sertéshizlalás átlagos önköltsége az elmúlt években a tartósan magas takarmányárak mellett gyakran meghaladta a felvásárlási árat, ezért a sertésállomány tartós növekedéséről még nem beszélhetünk. A sertéspiacra a ciklikusság jellemző, ráadásul a felvásárlási ár ciklusának leszálló ága a magas takarmányárakkal esett egybe. A magyar sertéságazatban a technológia is kardinális kérdés, mert nagy a takarmányozási- és tartástechnológiai lemaradás a fejlett európai versenytársakhoz képest. A sertéságazatban olyan termelési eljárások kifejlesztésére van igény, melyek alkalmazásával a természetes hatékonysági mutatók, így a fajlagos hozamok számottevően növelhetők a környezet károsodása nélkül.

Kulcsszavak: állatállomány, húsfogyasztás, sertéshús, nemzetközi tendencia

SUMMARY

The pork production has changed significant in recent decades. Pig production fell significantly due to the need to adapt to new animal welfare rules in the sector. Furthermore, change in the meat consumption habit had also a negative effect on pig meat production. Hungarian pig sector and meat industry are in a difficult situation. Due to the high feed prices, the average production cost of pig farming has often exceeded the producer prices in recent years, therefore an increase of pig population could not be realised yet. Pig market is characterised by cyclical fluctuations of supply and prices, furthermore the decreasing producer price occurred parallel with increasing feed prices. Technology is also a critical fact in the Hungarian pig sector because there is a huge gap in the level of technology compared to that of competitive member states. With the development of production methods the efficiency of pork meat production can be improved in an environmentally friendly way.

Keywords: animal livestock, meat consumption, pig meat, global tendency

BEVEZETÉS

Hazánkban az elmúlt évtizedben jelentős változások történtek a mezőgazdasági termelés ágazati megoszlását illetően. Az állattenyésztés szerepe folyamatosan csökkent, részesedése a mezőgazdasági termelés bruttó kibocsátásából 2004 előtt még meghaladta a 40%-ot, 2004 óta pedig csupán 33–37% között ingadozik (KSH 2017a). Ezen visszaesést elsősorban az állatállomány számában tapasztalható folyamatos csökkenés okozta, amely változás legnagyobb mértékben a sertésállományt sújtotta: 2002-ben még több mint öt millió volt a sertések száma, ezzel szemben 2012 óta három millió darab körül ingadozik (KSH 2017b).

Pedig a hazai élelmiszer-fogyasztásban mindig is fontos szerepet képviselt a sertéshús, hiszen a legkedveltebb húsfélések egyike: 2014-ben az összes húsfogyasztás 44%-át a sertéshús tette ki, a piacvezető szerepet betöltő baromfi hús arányával megegyezően.

Sertéságazatunk mégis számos problémával küzd (Kapronczai 2016). A magyar sertéshizlalás átlagos önköltsége az elmúlt években a tartósan magas takarmányárak mellett gyakran meghaladta a felvásárlási árat. Ezen jelenség a sertésállomány komoly mértékű visszaesését okozta. A termékpályán belüli jövedelemelosztás egyenlőtlen (termelők-feldolgozók, kis- és nagykereskedelem), a jövedelem alapvetően nem a termelői szférában keletkezik. A termékpálya egyes fázisai közötti együttműködések, integrációk rendkívül gyengék

(tőkeerő, szervezethez hiánya), és gyenge a szerződéses fegyelem (Popp et al. 2015). Az ágazat integrációs szintje még magyar viszonylatban is alacsony. A termelői együttműködés alacsony szintjét a bizalom alacsony szintjére vezeti vissza több szerző (Takács et al. 2012, Szabó 2013, Takács és Baranyai 2013). A kis- és közepes gazdaságok talpon maradásához létfontosságú a szervezethez növelése, a termelői együttműködésekben vagy vertikális integrációkban való részvétel. A termelés és értékesítés önálló tevékenységként történő folytatása csökkenti a piacon való megmaradás lehetőségét adott vállalkozás számára. A termelői együttműködés és az integrációban való részvétel fontosságát vizsgálta Ernyei és Takácsné (2003) az élelmiszertermelésben. Ágazati szinten a kérdést a zöldség-gyümölcs ágazatban Dudás és Takácsné (2009), míg az integráció fontosságát és fejlesztésének szükségességét Szücs és Szöllősi (2015ab) vizsgálta a hazai halászati és tej ágazatban. A hazai baromfiipar jó példát mutat, hiszen szemben más állattenyésztési termékpályákkal igen jól szervezett. Ennek ellenére Bárány et al. (2013) az integrációs kapcsolatok további erősítését szorgalmazza ebben az ágazatban is.

A HÚSTERMELÉS NEMZETKÖZI KILÁTÁSAI

Az elmúlt 50 évben a húsfogyasztás a népesség növekedésénél (+230%) kétszer nagyobb mértékben, 65 millió tonnáról több mint 300 millió tonnára emelke-

dett (+460%). A városokban élők száma is folyamatosan emelkedik, elsősorban az ázsiai és afrikai országok gyors urbanizációjának köszönhetően.

A mezőgazdasági alapanyagok iránti kereslet fő meghatározója a következő évtizedben a fejlődő országok népességnövekedése lesz. Az OECD (2016) előrejelzése szerint a népesség száma 2025-re eléri a 8,1 milliárd főt (+9,5 % 2015-höz képest), mely növekedés 95%-a a fejlődő országokban fog bekövetkezni.

Az urbanizációval – és a nemzetközi kereskedelem liberalizációjával – egyre távolabb kerülnek egymástól a termelés és fogyasztás földrajzi központjai, aminek következtében nő a szállítás, a raktározás és a hűtés jelentősége, ezzel párhuzamosan az árkezelés költsége, ami ugyancsak hozzájárul az élelmiszerárak emelkedéséhez (Füzesi et al. 2016a). Az évtized végére Kína és India jól kereső középrétege elérheti az egy milliárd főt. Szintén a rendszeres húsfogyasztás növekedését vetíti előre az élelmiszer-feldolgozó és szolgáltató szektor fejlődése, beleértve a gyorséttermi láncok terjedését is (OECD/FAO 2016).

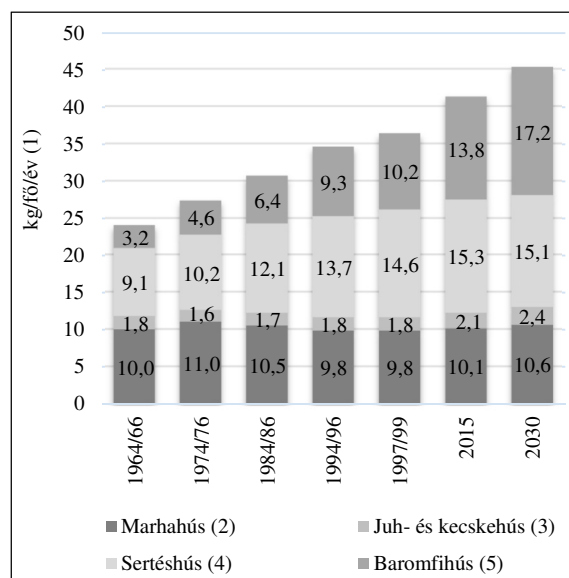
A világ húsfogyasztása régióként és országonként igen jelentős eltéréseket mutat, hiszen az állati eredetű fehérjék, ezen belül is elsősorban a húsok iránti kereslet szorosan összefügg az életszínvonal alakulásával (Füzesi et al. 2016b). Nem véletlen, hogy 1950 óta az elfogyasztott hús mennyisége megötszöröződött, 1970 óta pedig megduplázódott. Míg az 1980-as években a húsfogyasztás mintegy kétharmada még a fejlett országokhoz volt köthető, addig napjainkra ez az arány megfordult a fejlődő és feltörekvő országok javára (FAO 2011). Ez a népesség növekedése mellett a fogyasztói jövedelmek emelkedésének tulajdonítható. 2015-ben az egy főre jutó húsfogyasztás élősúlyban kifejezve 41,3 kg volt (1. ábra). A fejlett országok egy főre vetített átlagos húsfogyasztása (95,7 kg) még mindig háromszorosa az étkezési szokások terén a leggyorsabb minőségi váltást végrehajtó feltörekvő országok egy főre vetített átlagos húsfogyasztásának (31,6 kg). Ez a nagy különbség azonban nem csak világviszonylatban érzékelhető, hiszen a legmagasabb és a legalacsonyabb húsfogyasztással rendelkező országok között Európában is közel háromszoros az eltérés.

2015-ben a globális húsfogyasztás 311 millió tonna volt, amely az OECD (2016) előrejelzése szerint 2050-re 470 millió tonnára fog emelkedni, azaz a fejenkénti húsfogyasztás 10 kg-os növekedésével számolhatunk 2 milliárd fő többletfogyasztó mellett. Az egy főre jutó húsfogyasztás évi 42-ről 52 kg-ra nő (élősúly), miközben 2 milliárd új fogyasztó lép a piacra. Az EU részesedése a globális hústermelésből 15% körül alakul.

A népesség több, mint 80%-a az Európai Unió, Észak- és Dél-Amerika területén kívül él, a gazdasági növekedés motorja pedig Ázsia, ahol a globális népesség 70%-a él, elsősorban Indiában és Kínában. E két ország, de az egész távol-keleti térség egyre meghatározóbb szerepet játszik a világgazdaságban. A jövedelem emelkedésével párhuzamosan nő a fehérjefogyasztás is. Ha egy milliárd főre kalkulálva – Kína vagy India lakossága ennél egyébként nagyobb – az évi húsfogyasztás fejenként 10 kilogrammal nő, úgy 40 millió tonna többlettakarmányra lesz szükség (1 kg hús előállításához átlagosan 4 kg takarmánnyal kalkulálva). A húsfogyasztás robbanásszerű növekedés ugyanakkor

takarmányozási problémákat okozhat a fejlett állattenyésztéssel bíró országok esetében, de óriási lehetőségeket nyújt az olyan dinamikusan fejlődő országoknak, mint amilyen Brazília, ahol nemcsak az export kibővülésére lehet számítani, hanem arra is, hogy a helyi középosztály jövedelmi helyzetének javulása a belső fogyasztás élénkülését is elősegíti majd (OECD/FAO 2016).

1. ábra: A világ húsfogyasztásának alakulása (kg/fő/év)

Forrás: FAO (2016) alapján saját szerkesztés

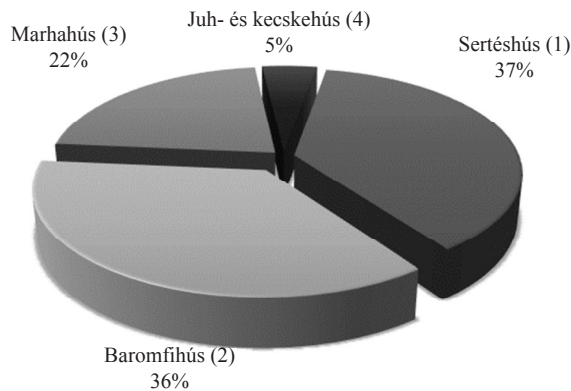
Figure 1: World meat consumption (kg per capita per year) kg per capita per year(1), Bovine meat(2), Ovine and caprine meat(3), Pig meat(4), Poultry meat(5), Source: own direction by FAO (2016)

A globális hústermelés mintegy évi 1%-os növekedést mutatott az elmúlt években. 1990 óta a baromfihús termelése 4%-kal, a sertéshúsé 2%-kal, a marhahúsé 1%-kal nőtt évi átlagban. Az OECD/FAO (2016) becslése szerint 2016-ban 317 millió tonna húst állítottak elő, amely 2030-ig 376 millió tonnára bővül. Jelenleg a globális hústermelés 73%-át a sertés- és a baromfihús adja, a marha- és juhhús aránya 22%, illetve 5% (2. ábra). A hústermelés trendje azt mutatja, hogy az alacsony fajlagos takarmány-felhasználás irányába tolódik el a húsfélék előállítása. Ennek oka a kilogrammonkénti élősúly-gyarapodáshoz felhasznált takarmány mennyisége. Nem véletlen a baromfihús-előállítás előretörése.

A hús globális kereskedelme az elmúlt években évi 30 millió tonna körül alakult. A magas húsárak korlátozzák a keresletet a feltörekvő országokban, amelyek nagy része nettó importőr húsból. Az EU 2013-ban Kanadával szabad kereskedelmi egyezményt kötött, aminek következtében a két fél között bővül a sertés- és marhahús-kereskedelmem. Ugyanez várható az EU és az USA között megkötendő egyezménytől is. A MERCOSUR (Brazília, Argentína, Uruguay, Paraguay és Venezuela) régióval is tárgyal az EU a szabad kereskedelmi egyezmény megkötéséről. Ennek már sokkal nagyobb hatása lenne a két régió közötti húskereskedelemre, beleértve a sertéshúst is. Nagy kérdés, hogy Kína milyen mértékben tudja növelni hústermelését növekvő takarmányimport mellett. Az elmúlt időszak-

ban gyorsabban nőtt a húsimport Kínában az előrejelzésekhez viszonyítva. Ha az import a jövőben is meghaladja az előrejelzésben becsült mennyiséget, akkor komoly mértékben befolyásolja a globális húspiacot. A világkereskedelemben kerülő húsmennyiség a jelenlegi 31 millió tonnáról 38 millió tonnára, azaz 22%-kal nő 2025-ra. Ma a globális húsexport 23%-át adja a sertéshús és a globális termelés mintegy 6%-a kerül a nemzetközi kereskedelemben (az összes hústermelés arányában 10% ez az érték). Észak- és Latin-Amerika részesedése a globális exportból nő (OECD/FAO 2016).

2. ábra: A világ hústermelésének megoszlása 2016-ban (%)

Forrás: OECD/FAO (2016) alapján saját szerkesztés

Figure 2: Distribution of global meat production in 2016 (%)

Pig meat(1), Poultry meat(2), Bovine meat(3), Ovine and caprine meat(4), Source: own direction by OECD/FAO (2016)

A SERTÉSTENYÉSZTÉS HELYZETE A VILÁGON ÉS AZ EURÓPAI UNIÓBAN

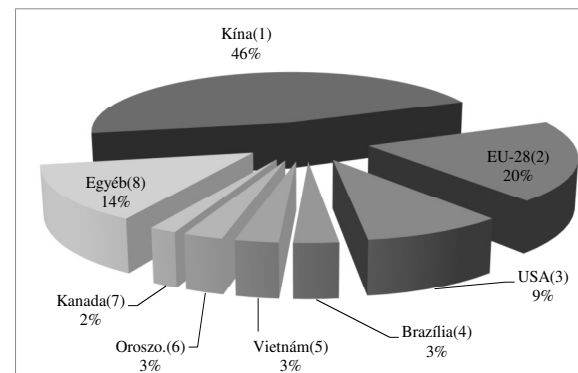
Az emberiség ételmezésében a sertéshús évezredek óta nagy szerepet játszik, ennek következtében a sertéstenyésztés világszerte fontos állattenyésztési ágazatnak számít. 2016-ban a világ sertésállománya meghaladta az 1 milliárd egyedat, a globális sertéshús termelés pedig meghaladta a 118 millió tonnát (hasított súly), részesedése a világ hústermeléséből 37% volt. Az előrejelzések szerint 2025-re a világ sertéshústermelése eléri a 131 millió tonnát. A termelés évi 1%-kal nő 2025-ig, vagyis összesen mintegy 13 millió tonnával. Brazíliában és Argentínában évi 2–3%-kal emelkedik a sertéshús-előállítás, főleg a belső kereslet növekedésének köszönhetően (OECD/FAO 2016).

A sertéstenyésztés tekintetében az ázsiai országoknak, ezen belül Kínának kiemelkedő szerepe van, hiszen a teljes állatállomány 60%-a itt található, mindemellett a hústermelés közel felét (54,87 millió tonna) is itt állítják elő (3. ábra). Az előrejelzések szerint Kína sertéshús-kibocsátása és az ország belső fogyasztása nem változik jelentősen a következő években (OECD/FAO 2016).

A második legnagyobb sertéstartó régió az Európai Unió, ahol 2015-ben közel 149 millió sertést tartottak (ebből 12,3 millió tenyészkocát), illetve 23,4 millió tonna sertéshúst állítottak elő (EUROSTAT 2016). A világ harmadik legnagyobb sertéshús előállító országa az USA a 66 millió egyed sertésállományával és évi 10,9 millió tonna hústermelésével (USDA 2015). 2014-ben a termelés némileg visszaesett a PED-vírus

okozta járvány miatt. 2015-ben a malacelhullások száma már jelentősen mérséklődött, a fialások száma emelkedett, ennek köszönhetően nőtt a sertésállomány, ezért a sertéshústermelés a becslések szerint 1,4%-kal lehet több 2016-ban, mint 2015-ben. A sertéshústermelésben Brazília áll a világ negyedik helyén, ahol folytatódik a termelés növekedése, elsősorban a növekvő termelői áraknak és csökkenő takarmányköltségeknek köszönhetően. Stabil növekedés várható Mexikóban, ahol a genetikai előrehaladásának köszönhetően nagyobb termelékenységgel számolnak. Ugyanakkor Kanada termelése mérséklődik a szigorodó állatjóléti rendeletek hatására, a kisebb termelők ugyanis felhagynak tevékenységükkel. Előbbi hét ország a globális sertéshústermelés 86%-át adják.

3. ábra: A világ sertéshús-termelésének megoszlása 2015-ben (%)

Forrás: OECD/FAO (2016) alapján saját szerkesztés

Figure 3: Distribution of global pig meat production in 2015 (%)

China(1), European Union-28(2), United States of America(3), Brazil(4), Vietnam(5), Russian Federation(6), Canada(7), Others(8), Source: own direction by OECD/FAO (2016)

Mivel a sertéshús jelentős hányadát ott fogyasztják, ahol azt előállítják, a világtermelés mindössze 6–7%-a kerül a nemzetközi kereskedelemben (OECD/FAO 2016). A sertéshús globális kereskedelme 2015-ben 8,1 millió tonna körül alakult (1. táblázat), amelyből az EU, az USA és Kanada részesedése elérte a 80%-ot.

A globális sertéshúsimport 1%-kal, az export 4,0%-kal nőtt 2015-ben az előző évihez képest. A korábbi évekhez hasonlóan 2015-ben is az unió, az USA, Kanada és Brazília voltak a legnagyobb sertéshúsexportőrök. A termelés bővülésének köszönhetően az USA 2,9%-kal több sertéshúst (2,23 millió tonna) értékesített a nemzetközi piacon. Az Európai Bizottság (2016a) adatai szerint a közösség sertéshúskivitele 7,5%-kal 3,16 millió tonnára emelkedett 2015-ben az egy évvel korábbihoz viszonyítva. Brazíliában a sertéshús iránti erős külpiaci kereslet hatására a világpiacon eladott sertéshús mennyisége 9%-kal, 620 ezer tonnára emelkedett. Ehhez hozzájárult az is, hogy sikeres tárgyalásokat követően több új piac nyílt meg a brazil sertéshús előtt. A belső fogyasztás emelkedett, az egy főre jutó sertéshúsfogyasztás 15 kilogrammra nőtt, ami rekordnak számít a főként marhahúst fogyasztó országban. Brazília legnagyobb exportpiacai Oroszország és Hongkong voltak 2015-ben. A dél-amerikai ország élt az uniós sertésekre és sertéshúsokra bevezetett oroszországi importtilalom adta piaci lehetőséggel, és a

2014. évinél 30%-kal több serteshúst szállított Oroszországba.

1. táblázat

**A serteshús kereskedelem legfontosabb szereplői 2015-ben
(ezer tonna, hasított súlyban)**

Export (ezer tonna, hasított súlyban)(1)	
EU-28(3)	3159
USA(4)	2226
Kanada(5)	1084
Hong Kong és Kína(6)	497
Brazília(7)	624
Részesevés a teljes exportból(8)	94%
Import (ezer tonna, hasított súlyban)(2)	
Hong Kong és Kína(6)	2414
Japán(9)	1052
Mexikó(10)	889
USA(4)	536
Dél-Korea(11)	494
Részesevés a teljes importból(12)	77%

Forrás: OECD/FAO (2016) alapján saját szerkesztés

Table 1: The main actors of pig meat trade in 2015 (thousand tonnes product weight)

Export (thousand tonnes product weight)(1), Import (thousand tonnes product weight)(2), European Union-28(3), United States of America(4), Canada(5), Hong Kong and China(6), Brazil(7), Share about total export(8), Japan(9), Mexico(10), South-Korea(11), Share about total import(12), Source: own direction by OECD/FAO (2016)

Oroszországban a serteshústermelés növekedése, az Uniós serteshús-szállítmányok leállítására a serteshús-import 42%-os esésével járt. A legnagyobb serteshús-importörhöz, Japánba 5%-kal kevesebb serteshús érkezett 2015-ben, ugyanakkor Dél-Korea (+25%), Mexikó (+13%), Kína (+11%), az USA és Hongkong (+10%) több serteshúst vásárolt a nemzetközi piacról (USDA 2015).

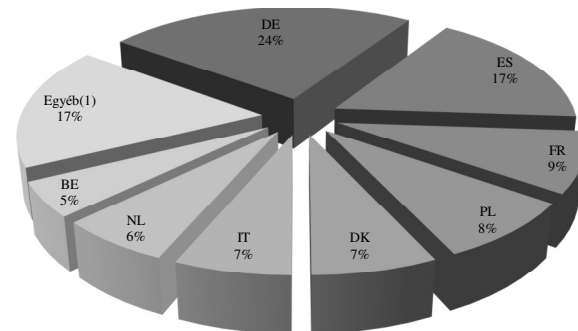
Az USA-ban az előző évinél nagyobb belpiaci kínálat miatt a sertés ára dollárban kifejezve csaknem 34%-kal csökkent 2015-ben az előző évihez képest. Az Európai Unióban 11%-kal csökkent a sertés ára, míg Brazíliában, Minas Gerais régióban brazil realban kifejezve 5%-kal volt alacsonyabb a 2014. évi átlagárhoz viszonyítva. Az Európai Bizottság (2016a) tájékoztatása szerint a piacsabályozás szempontjából referenciának tekintett „E” kereskedelmi osztályba tartozó sertés vágóhídi belépési ára 1,39 euró/kilogramm hasított hideg súly volt 2015-ben, ami csaknem 11%-os csökkenést jelentett egy év alatt.

Az OECD/FAO (2016) rövid távon az alacsonyabb takarmányárak hatására a sertésárak csökkenésére számít, ugyanakkor középtávon a takarmányozási költségek növekedése a sertésárak emelkedésével járhat. Az Európai Bizottság szerint a serteshús-termelés bővülésével a sertés ára az unióban várhatóan 5,5%-kal nő 2016-ban a 2015. évihez képest. Az USA-ban a sertés árának 20% körüli esését vetítik előre 2016-ra, Brazíliában pedig 12%-os árcsökkenést valószínűsítnek.

Az európai országokban hagyományosan kiemelkedik a serteshús fogyasztása, habár 2007 óta a baromfi-hús-fogyasztás élénkítése figyelhető meg a serteshús rovására. Ennek ellenére az EU-ban a serteshús aránya az összes húsfogyasztásból még mindig 50% körül alakul. Az EU legjelentősebb serteshús termelő tagorszá-

gai Németország (5,56 millió tonna), Spanyolország (3,90 millió tonna) és Franciaország (1,97 millió tonna), ahol az EU összes serteshústermelésének felét állították elő 2015-ben (4. ábra).

4. ábra: Az EU-28 serteshús termelésének megoszlása 2015-ben

Forrás: EUROSTAT (2016) alapján saját szerkesztés

Figure 4: Distribution of pig meat production in EU-28 in 2015 Others(1)

Az Európai Unióban a gazdasági válság hatása továbbra is érezhető a sertésenyésztésben és a serteshús-kereskedelemben. Az EU régi tagországaiban egyelőre a kereslet stagnálása tapasztalható, míg az új tagországok a kereslet csökkenésével reagáltak a válságra. Az EU összes hústermelésének több mint 50%-a serteshús, a húsfogyasztásban is hasonló ez az arány. A serteshús-termelés évi 23 millió tonna körül alakul, a serteshús egy főre vetített fogyasztása pedig 32,5 kg-ra esett vissza (Európai Bizottság 2016a). A gazdasági recesszió a keresletet még mindig fékezi, a vásárlók az olcsóbb termékeket részesítik előnyben.

Az EU sertésállománya 2006 óta folyamatosan csökkent, 2006–2013 között több mint 10%-kal (17 millió darabbal), a tenyészkoca állomány pedig 20%-kal esett vissza (EUROSTAT 2016). Az EU tagországaiban 2013-ban életbe lépett 2008/120/EK a kocák csoportos tartására vonatkozó állatjóléti rendelet szintén a költségek további növekedését vetíti előre. Borúlátóbb vélemények szerint e rendelet miatt az EU sertésállománya tovább csökken, ugyanis az átalakítással járó többletköltségek miatt a kevésbé versenyképes termelők egy része felhagy a sertéstartással.

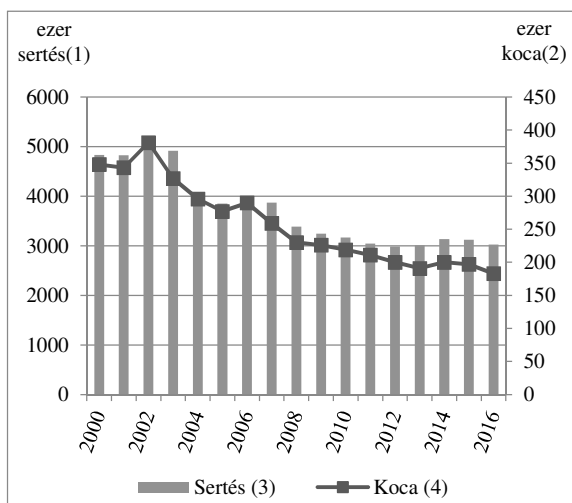
A takarmányárak csökkenésével párhuzamosan mérséklődött a serteshús ára is, ezért 2015-ben a termelés szerény mértékben bővülése várható. 2014-ben az EU serteshús exportja várhatóan 8%-kal csökken az előző évhez viszonyítva. 2014 február óta nincs export Oroszország irányába, ahova korábban az összes export negyede ment (fagyasztott hús, zsír és belsőségek). A kieső mennyiséget elsősorban ázsiai országok, így Japán, Dél-Korea és a Fülöp-szigetek importálták. 2015-ben versenyképes áraknak és a növekvő ázsiai keresletnek köszönhetően folytatódik az oda irányuló erős kivitel. Mivel Brazília növelte Oroszországba irányuló exportját, az EU Brazília hagyományos exportpiacain is sikeres lehet. Oroszország az EU-ból származó serteshús kiesését baromfi- és marhahússal kiegészítve más országokból szerzi be (Brazília, Argentína, Chile, Ecuador és Kína). A serteshús termelői ára 2014 júliusa óta csökken, de az olcsóbb takarmány 3–6 hónapos késéssel kompenzálhatja a termelői ár csökkenését. Az

előrejelzések szerint az EU-ban a sertéshústermelés 2025-ig érdemben nem változik, legfeljebb szerény mértékben, azaz 23,4 millió tonnára nő (Európai Bizottság 2016b).

A SERTÉSTENYÉSZTÉS HELYZETE MAGYARORSZÁGON

Hazánkban az állattenyésztés, azon belül is a sertés-ágazat szerepe az elmúlt évtizedben folyamatos csökkenést mutatott, annak ellenére, hogy egykor a mezőgazdaság húzó ágazatának számított. A mezőgazdasági termelés bruttó kibocsátásából az állattenyésztés 2004 előtt még meghaladta a 40%-os részesedést, 2004 óta pedig csupán 33–37% között ingadozott (KSH 2017a). Ez a visszaesés elsősorban az állatállomány folyamatos csökkenésének a következménye. A KSH adatai szerint Magyarországon 2000-ben még több mint 4,8 millió sertést tartottak és a kocák száma elérte a 348 ezer egyedet. Az átmeneti növekedés után azonban drasztikus állománycsökkenés vette kezdetét, melynek következtében napjainkban a sertések száma alig haladja meg a 3 millió darabot (5. ábra).

5. ábra: Magyarország sertés- és kocaállománya 2000–2016 között

Forrás: KSH (2017b) alapján saját szerkesztés

Figure 5: Livestock of pig and sow in Hungary between 2000–2016

Thousand pigs(1), Thousand sows(2), Pig(3), Sow(4)

Gazdálkodási formák szerint az elmúlt években az egyéni gazdaságoknál folyamatosan csökkent a sertésállomány, míg a gazdasági szervezetek esetében kisebb mértékű növekedés volt megfigyelhető. A sertésállomány háromnegyedét (2304 ezer egyed) gazdasági szervezetek, egynegyedét (820 ezer egyed) egyéni gazdaságok tartották 2015-ben (KSH 2017c). A korábbi tendenciával ellentétben, az egyéni gazdaságok állománya egy év alatt 1,5%-kal nőtt, míg a gazdasági szervezeteknél 1%-kal csökkent a sertések száma. A sertésállomány csökkenése a sertéstartás területi eloszlását is jelentősen befolyásolta. Az egyéni gazdaságoknál tartott sertésállomány visszaesését egyfajta területi ki egyenlítődés kísérte, míg a gazdasági szervezetek ter-

melését a növekvő területi koncentráció jellemezte (Fertő és Csonka 2016). Paradox módon, a területi koncentrációból fakadó agglomerációs előnyök éppen az egyéni gazdaságok területi dinamikájában játszottak meghatározó szerepet (Csonka és Fertő 2016).

Az 1990-es évek elején még többségben lévő háztáji tartás is évről évre háttérbe szorult: 2016. júniusra a háztartásokban tartott sertések száma 778 ezer volt (KSH 2017b).

A kisebb gazdaságok számának csökkenése, illetve a háztáji sertéstartás háttérbe szorulása jelzi a gazdák egyre kilátástalanabbnak ítélt jövőképét. A tenyésztési kedv hanyatlásához hozzájárult a hazai fizetőképesség csökkenése, illetve a sertéshús-fogyasztás drámai visszaesése. Hazánkban az egy főre jutó sertéshús-fogyasztás az 1990-es évek elején fejenként még 40 kg volt, ezzel szemben az elmúlt években ez az érték 24 kg körül alakult. Ebben az életszínvonal visszaesése mellett a fogyasztási szokások megváltozása, azaz a baromfi-hús-fogyasztás előtérbe helyezése is szerepet játszott. 2014-ben a sertéshús részesedése 43% volt, míg a legnagyobb részesedést továbbra is a baromfi-hús képviselte, 45%-kal.

A tenyésztési kedv hanyatlását 2004. évi Uniói csatlakozás is fokozta, ugyanis az EU termelők által támogatott egyre erősebb verseny, a szigorodó állatjóléti és környezetvédelmi előírásoknak való megfelelés számos állattartó gazdaság jövedelmezőségének visszaeséséhez vezetett. Ezt a problémát tovább súlyosbította, hogy a nyílt európai piacon a vágóhidak rendkívül gyorsan ismerték fel az új beszerzési alternatívákat, amelyre a hazai termelők és termelői integrációk nem voltak felkészülve (Csonka 2012). A 2004 előtti években hazánk sertéshústermelése vágósertésben kifejezve meghaladta az évi 700 ezer tonnát. 2004-től folyamatosan csökkent, 2015-ben 587 ezer tonna sertéshúst állítottak elő (KSH 2017d).

A sertésállomány csökkenésével a kínálati hiányt az élő állat és sertéshús növekvő behozatala pótolta. A vágóhidak ugyanis egyre több alapanyagot szereztek be külföldről az olcsóbb beszerzési árak következtében (6–7. ábra).

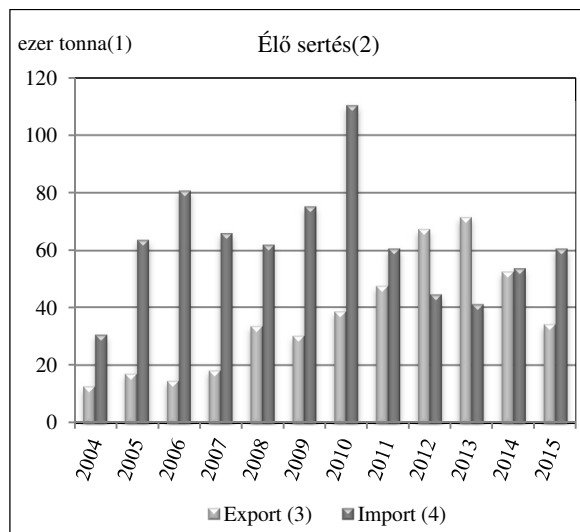
Magyarország élő sertésből nettó importőr, míg sertéshúsból nettó exportőr volt 2015-ben: az élő sertés külkereskedelmi egyenlege a korábbi évekkel ellentétben negatív volt és romlott az előző évihez képest, ellenben a sertéshús külkereskedelmi egyenlege pozitív volt és javult 2015-ben.

Az AKI (2016) adatai szerint az élősertés-behozatal 13,5%-kal emelkedett, míg a sertéshúsimport 4,3%-kal csökkent 2015-ben az egy évvel korábbihoz képest. Az élő sertés kétharmada Szlovákiából és Németországból származott, emellett Hollandiából, Csehországból, Olaszországból és Ausztriából is jelentős mennyiségű sertés érkezett. Magyarország Szlovákiából csaknem 30%-kal, Németországból pedig 3%-kal növelte az élő sertések vásárlását. A vágóhidak és a húsfeldolgozók a sertéshús több mint kétharmadát Németországból, Lengyelországból, Ausztriából, Franciaországból és Olaszországból szereztek be.

Az élősertés-export 34%-kal esett 2015-ben a 2014-ben külföldre szállított mennyiséghez viszonyítva. A kivitel 39%-a Romániába, 17%-a Szerbiába, 14%-a

Ausztriába irányult. Az egy évvel korábbihoz képest a romániai kiszállítás 29%-kal, a szerbiai 64%-kal, az ausztriai pedig 10%-kal csökkent.

6. ábra: Magyarország élő sertés külkereskedelme 2004–2015 között

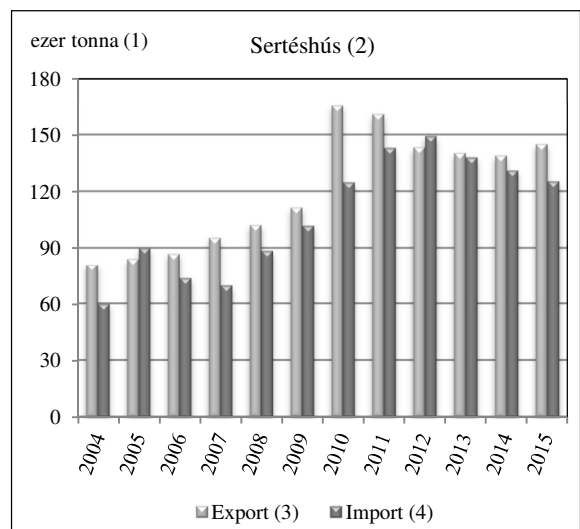

Forrás: AKI-SIR (2016a) alapján saját szerkesztés

Figure 6: Trade of pig in Hungary between 2004 and 2015

Thousand tonnes(1), Pig meat(2), Export(3), Import(4), Source: own direction by AKI-SIR (2016a)

7. ábra: Magyarország sertéshús külkereskedelme 2004–2015 között

Forrás: AKI-SIR (2016b) alapján saját szerkesztés

Figure 7: Trade of pig meat in Hungary between 2004 and 2015

Thousand tonnes(1), Pig meat(2), Export(3), Import(4), Source: own direction by AKI-SIR (2016b)

Sertéshúsból a nemzetközi piacon 4,4%-kal több került értékesítésre 2015-ben, mint egy évvel korábban. A főbb exportpiacok Románia, Olaszország és Japán voltak. Japán kereslete 15%-kal, Horvátországé 2,5%-kal, Tajvané 83%-kal, Szlovéniáé 70%-kal, Németországé 53%-kal emelkedett, Kínáé pedig az ötszörösére ugrott. Csökkent a Romániába (-12%), Szlovákiába (-5%), Spanyolországba (-8%), Bulgáriába (-1,4%), a Koreai Köztársaságba (-57%) és Lengyelországba (-35%) szállított sertéshús mennyisége, az Olaszországba és Szerbiába irányuló sertéshúskivitel pedig nem változott számottevően.

A vágóhidak az AKI (2016) vágási statisztikája szerint élősúlyban kifejezve 11%-kal vágtak több sertést 2015-ben, mint 2014-ben, az élősertés-export csökkenése, továbbá az élősertés-import emelkedése következtében.

A magyarországi sertésárak az előző évekhez hasonlóan 2015-ben is követték az Unió árak tendenciáját (2. táblázat). Az AKI (2016) adatai szerint a vágósertés termelői ára 428 forint/kilogramm hasított meleg súly volt 2015-ben, 10,3%-kal múlva alul az egy évvel korábbi átlagárat. A sertések ára az élénkülő kereslet hatására év elejétől emelkedett, a csúcspontját júniusban érte el. A sertéshús-termékpálya többi fázisában csökkentek az árak 2015-ben a 2014. évihez viszonyítva: a félértés feldolgozó értékesítési ára 10%-kal, a darabolt sertéshúsé (karaj, tarja, comb) csaknem 7%-kal. A darabolt sertéshúsok fogyasztói ára 4%-kal mérséklődött. A KSH adatai szerint a rövidkaraj (-2,8%) és a sertéscomb (-3,7%) fogyasztói ára csökkent a vizsgált időszakban.

ÖSSZEFOGLALÁS

Az EU-n belül még mindig a sertéshús számít a legkeresettebb húsfélének. A jövőt tekintve a sertéshús fogyasztása ugyanakkor előreláthatóan nem a fejlett országokban nő leginkább.

A hazai sertéstartás jövője az előállított termékek piaci versenyben való eredményes részvételétől fog függni. Az előállított termékek skáláját, árát és minőségét alapvetően az dönti el, hogy mire van kereslet és milyen áron. A harmadik országok piacaira (Kína, Japán, Dél-Korea, Oroszország, Délkelet-Ázsia) irányuló exportot agrárdiplomáciai, kereskedelmi diplomáciai és közösségi marketing eszközökkel (kiállításokon való részvétel, üzletember-találkozók) segítheti a kormányzat. A hazai piacon – a versenyképes ár mellett – a magyar termékhez kapcsolódó lojalitás, a fogyasztói igényekre irányuló, piackutatásra épülő termékfejlesztést célszerű erősíteni. Fontos a magyar termékekhez kapcsolódó, hatékony kommunikáció a fogyasztók felé. Fel kell mérni a meglévő és a potenciális külföldi piacok igényeit (termékkör, minőség, ár), a jelenlegi értékesítési csatornák fejlesztési lehetőségeit és újak kialakításának módját. A termelést a gazdálkodóknak, feldolgozóknak és a különböző integrációknak a piaci információk alapján szükséges szervezniük.

A vágósertés termelői ára 2015-ben és %-os változása az előző két évhez képest

Minőségi osztály(1)	2015 (HUF/kg hasított meleg súly)(2)	2015/2013 (%)	2015/2014 (%)
S	439,72	86,64	90,44
E	427,68	86,43	89,58
U	411,38	85,27	88,27
R	385,31	83,31	86,05
O	365,54	85,28	87,49
P	348,69	78,21	89,30
Nem minősített(3)	420,39	88,16	87,71
M1	373,23	82,76	94,64
Vágósertés összesen(4)	428,17	86,70	89,70

Forrás: AKI (2016) alapján saját szerkesztés

Table 2: Producer price for slaughter pig in 2015 and change over the last two years

Category of quality(1), HUF per kg carcass weight(2), Unrated(3), Total of slaughter pig(4), Source: own direction by AKI (2016)

IRODALOM

- AKI (2016): Agrárpiaci Jelentések. Élőállat és hús.
- AKI-SIR (2016a): Sertésinformációs Rendszer. Az élő sertés külkereskedelmének mennyisége. <https://sertesinfo.aki.gov.hu/publikaciok/publikacio/a:741/Az+%C3%A9l%C5%91+sert%C3%A9s+k%C3%BClkereskedelm%C3%A9nek+mennyis%C3%A9ge>
- AKI-SIR (2016b): Sertésinformációs Rendszer. A sertés hús külkereskedelmének mennyisége. <https://sertesinfo.aki.gov.hu/publikaciok/publikacio/a:746/A+sert%C3%A9sh%C3%BAs+k%C3%BClkereskedelm%C3%A9nek+mennyis%C3%A9ge>
- Bárány L.–Pupos T.–Szöllősi L. (2013): Az integráció kapcsolódó kérdései. [In: Bárány L. et al. (szerk.) Versenyképes brojlerhizlalás.] Szaktudás Kiadó Ház Zrt. Budapest. 71–79.
- Csonka A. (2012): Strukturális folyamatok a vágósertés-piacon az EU-csatlakozás után. Közép-Európai Közlemények. 4. 2: 115–122.
- Csonka, A.–Fertő, I. (2016): Crisis and Agglomeration in the Hungarian Hog Sector. 149th EAAE Seminar 'Structural change in agri-food chains: new relations between farm sector, food industry and retail sector. <http://ageconsearch.umn.edu/handle/244787>
- Dudás, Gy.–Takács-György, K. (2009): Motivation factors for joining fruit and vegetable producer organizations (POs) from growers' viewpoint. Hungarian Agricultural Research. 18. 6: 10–15.
- Erney Gy.–Takácsné György K. (2003): A temékpálya-menedzsment szerepe az élelmiszertermelésben. Gazdálkodás. 47. 4: 86–88.
- Európai Bizottság (2016a): Short-Term Outlook for EU arable crops, dairy and meat markets in 2016 and 2017.
- Európai Bizottság (2016b): EU Agricultural Outlook Prospect for the EU agricultural markets and income 2016-2026.
- EUROSTAT (2016): Production of meat. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tag00042> <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
- FAO (2011): Looking ahead in world food and agriculture: perspectives to 2050. Edited by Piero Conforti. Agricultural Development Economics Division Economic and Social Development Department Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2011. Paris. 539.
- FAOSTAT (2016): World Agriculture: Towards 2015/2030. An FAO perspective. <http://www.fao.org/docrep/005/y4252e/y4252e05b.htm>
- Fertő I.–Csonka A. (2016): A sertésállomány térbeli változása Magyarországon. Statisztikai Szemle. 94. 7: 757–772.
- Füzesi, I.–Lengyel, P.–Csobán, K.–Szilágyi, R. (2016a): Analysis of ICT Support in Hungarian Meat Sector. Journal of Agricultural Informatics. 7. 2: 60–69.
- Füzesi, I.–Lengyel, P.–Szilágyi, R.–Ráthonyi, G. (2016b): Application of EDI Technologies in the Food Supply Chains. Journal of Ecoagritourism. 12. 1: 69–77.
- Kapronczai I. (2016): A magyar agrárgazdaság helyzete napjainkban – kockázatok és lehetőségek. Gazdálkodás 60. 5: 369–426.
- KSH (2017a): Mezőgazdasági számlák rendszere, folyó alapon (1998–), hosszú idősorok. Központi Statisztikai Hivatal. STADAT-táblák. http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_omr002a.html
- KSH (2017b): Sertésállomány, december 1. (2000–), hosszú idősorok. Központi Statisztikai Hivatal. STADAT-táblák. http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_oma005.html
- KSH (2017c): Állatállomány. http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_oma001.html
- KSH (2017d): Élő állatok és állati termékek termelése, felhasználása (2013–), http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_oma001c.html, http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_omr002b.html
- OECD/FAO (2016): OECD-FAO Agricultural Outlook 2016–2025. http://stats.oecd.org/viewhtml.aspx?datasetcode=HIGH_AGLINK_2016&lang=en#
- Popp J.–Szakály Z.–Pető K.–Harangi-Rákos M. (2015): A sertés-tenyésztés helyzete a globális kihívások tükrében. Állattenyésztés és Takarmányozás. 64. 3: 207–225.
- Szabó G. G. (2013): Gondolatok az élelmiszer-gazdasági szövetkezés gazdasági lényegéről és integrációs jelentőségéről. Gazdálkodás. 57. 3: 203–223.
- Szűcs, I.–Szöllősi, L. (2015a): Potential of vertical and horizontal integration in the Hungarian fish product chain. Apstract. 8. 2–3: 5–15.
- Szűcs, I.–Szöllősi, L. (2015b): Problems of the Hungarian dairy sector in connection with the abolition of the milk quota system. Annals Of The Polish Association Of Agricultural And Agribusiness Economists. 17. 3: 379–385.

Takács, I.–Takácsné György, K.–Baranyai, Zs. (2012): The role of trust in cooperation between farmers - the outcomes of a survey in Békés county. *Apstract – Applied Studies in Agribusiness and Commerce*. 6. 5: 105–114.

Takács I.–Baranyai Zs. (2013): A géphasználati együttműködések, avagy a “virtuális üzemek” elmélete és gyakorlata a magyar mezőgazdaságban. *Gazdálkodás*. 57. 3: 270–282.

USDA (2015): *USDA Agricultural Projections to 2023*. Washington: United States Department of Agriculture, USA. <http://www.ers.usda.gov/publications/oce-usda-agricultural-projections/oce141.aspx>